

Kleioskoop

28

*Bespreking van de
edutainment cd-rom*

*Ontdekkingsreizigers van de
Nieuwe Wereld (Domus
software, Amsterdam)
volledig Nederlandstalig,
prijs f89,50.*

*Systeemeisen: 486 SX / 4 MB
minimaal Multimedia PC +
Windows 3.x.*

**Drs H. Oattes is redacteur van KLEIO
en leraar geschiedenis en maatschap-
pijleer aan het Petrus Canisius College
in Alkmaar.**

Het Nederlandse Domus Software presenteerde onlangs een aantal Nederlandstalige (!) historische cd-rom's. Domus is sinds 1996 een onderdeel van het Amerikaanse bedrijf The Learning Company, dat zich specialiseert in educatieve en naslag uitgaven in multimedia vorm. Voor de Nederlandstalige markt vertaalde en bewerkte Domus de van oorsprong Amerikaanse uitgaven. Kunnen nu alle leerlingen in het voortgezet onderwijs de mogelijkheden van cd-rom gaan benutten?

Ontdekkingsreizigers van de Nieuwe Wereld bestaat uit een cd-rom en een gedrukte handleiding, die naast algemene aanwijzingen ook een aanvulling op de cd-rom bevat. Alle ontdekkingsreizigers uit de database van de cd-rom staan hier ook in gedrukte vorm. Toegevoegd, en niet op de cd-rom, is nog een thema: 'Vorsten en hun volgelingen' en een zeer beknopt hoofdstukje waarin enkele wetten, verdragen en belangrijke documenten worden aangestipt.

De inhoud

Na een eenvoudige installatieprocedure start de cd-rom met sfeervolle muziek en een Nederlands gesproken introductietekst. Op het hoofdscherm zie je een Middeleeuwse wereldkaart waarop de beroemde hoofdrolspelers staan: de Genuëes Christoforus Columbus (1451-1506), de Spanjaard Hernán Cortéz (1485-1547) en de Portugees Ferdinand Magelhaes (ca. 1480-1521). In een video-animatie stellen zij zich met een mediterrane accent aan je voor en nodigen je uit hun ontdekkingsreizen mee te maken.

Naast hen staat een onbekende matroos, als symbool voor minder bekende tijdgenoten, aan wiens ontdekkingsstochten aandacht geschonken wordt door middel van een database (kaartenbak).

Op het hoofdscherm staat ook een richtingbord met daarop vier keuzemogelijkheden: rondleiding, tijdbalk, database en effecten.

Tenslotte vind je op dit (en elk volgend scherm) een kompas afgebeeld, waarmee je de cd-rom met behulp van een pop-up menu op elk moment kunt sturen naar de plaats van je keuze met één van de opties: hoofd (terug naar het hoofdscherm), terug (brengt je terug naar het begin van de actieve hotspot), help (biedt een alfabetisch overzicht van alle mogelijkheden), index (biedt een schematische weergave van de opbouw van deze cd-rom) en afsluiten (waarmee het programma beëindigd wordt)

Bij de rondleiding krijg je in drie minuten en volledig automatisch de mogelijkheden van deze cd-rom voorgeschoteld. Zo leer je in korte tijd wat je op *Ontdekkingsreizigers van de Nieuwe Wereld* kunt verwachten en hoe je moet handelen. Een heel handig en aan te bevelen vertrekpunt voor onervaren gebruikers.

Columbus

Om een indruk te krijgen van het niveau van dit programma volgen we hier in detail hoe Columbus' ontdekkingsreizen worden weergegeven. Door op Columbus te wijzen verandert de muis in een aanwijshandje en als je dan klikt kom je op de wereldkaart waar eerst Columbus en vervolgens de

verteller je in het Nederlands uitleggen hoe je op deze cd-rom te werk moet gaan. Columbus' ontdekkingsreizen worden in zeven hoofdstukken opgedeeld, aangegeven door zeven 'hot-spots' op de wereldkaart.

Hotspots zijn bepaalde plaatsen op het scherm: (onderstreepte) tekst of afbeeldingen, waarbij informatie vrijkomt als je er op klikt. Je weet dat je op een 'hotspot' bent aangeland, zodra de muispijl verandert in een aanwijshandje en/of er plotseling tekst bij een object verschijnt.

De 'hotspots' nader bekeken:

A. Het Koninklijk paleis

Columbus speelt in videoanimatie met de hoofdrolspelers die beslissen over de financiering van zijn reis naar 'Indië'. Zijn tegenspelers zijn gewone animatiefiguren: Ferdinand en Isabella van Spanje, Santangel de schatbewaarder en de monnik Talavera. Elk vertelt zijn standpunt en zo wordt geleidelijk aan duidelijk met welke invloeden, denkbeelden en tegenkrachten Columbus te maken heeft gehad.

Door de muis over het scherm te bewegen kom je bij nieuwe brokjes informatie terecht (de pijl wordt een aanwijshandje) en wil je het volledige verhaal aan de weet komen, dan zul je dus alle informatie moeten opvragen. Een voordeel van een cd-rom opbouw is dat je alle informatie zo vaak als je wil kunt oproepen.

Naast informatie die direct betrekking heeft op de geschiedenis van Columbus, vind je in het paleis ook gegevens over het laat Middeleeuwse Europa. Korte informatieve en amusante animaties geven enig zicht op het Christendom, de inquisitie, specerijen, zijde, de relatie tussen Spanje en Portugal, de Moorse veroveringen, goud en het Verdrag van Tordesillas.

B. Waarneming van een vulkaan

Deze plek bevat slechts een simpele animatie en een voorgelezen dagboekfragment van Columbus. De vrolijke noot komt van het visje dat met een kreet uit de zee opspringt als de lava de zee instroomt. Een beetje flauw en irrelevant voor het verhaal, maar het grappig wordt door de kinderen zeer gewaardeerd.

C. Navigatie

Het gesproken intro geeft de gebruiker aanwijzingen hoe de objecten op dit scherm te activeren. Je kunt informatie inwinnen over een snelheidsmeter, een

kwadrant, een kaart en een kompas. Eenvoudige animaties maken de werking van de verschillende navigatie-instrumenten duidelijk.

D. De Saragasso Zee

Deze zee speelt een belangrijke rol tijdens de reis, omdat de angstige bemanning meent dat het overvloedige zeewier wijst op de aanwezigheid van land. Een gesproken dagboekfragment brengt de boodschap over.

E. Bijna muiterij

Deze hotspot laat een video-animatie zien waarin Columbus melding maakt van een op handen zijnde muiterij door de doodsbange bemanning die terug naar bekende wateren wil zeilen.

F. Nieuwe wereld

Dit is weer een uitgebreide hotspot waarbij de gebruiker wordt uitgenodigd op verkenning te gaan en kennis te maken met kano's, tropische vissen en een leguaan. Je kunt ook het oerwoud ingaan en ontdekt dan, begeleid door oerwoudgeluiden, papegaaien, tropische bomen, bloemen en een indianendorp.

Ook hier kun je binnendringen met behulp van een muisklik en informatie vergaren over het dorp, de gezinsstructuur, voedsel, hangmatten en nog meer. Sommige onderwerpen hebben twee informatieniveaus ('level 2'): korte, puntige teksten die het onderwerp enigszins verdiepen.

G. Opkomst en neergang van Columbus

In vier delen wordt de levensloop van de beroemdste ontdekkingsreiziger beschreven, vanaf zijn eerste reis in 1492 tot aan zijn dood in 1506.

Columbus' levensloop wordt opgehangen aan vier thema's: roem, oproer in het paradijs, onttering en schipbreuk.

Alleen al met de figuur Columbus ben ik een uur in de weer geweest om alle hierboven genoemde plaatsen te bekijken en de informatie te verwerken. De twee andere hoofdrolspelers, Cortez en Magelhaes, krijgen eenzelfde uitgebreide presentatie, waardoor je als nieuwsgierige gebruiker de nodige tijd achter je beeldscherm zult doorbrengen.

Varia

De andere ingangen van deze cd-rom zijn: de Tijdbalk, Effecten en Database. Ze kosten beduidend minder tijd om te doorlopen, omdat ze veel kleiner van omvang en veel eenvoudiger van opzet zijn. Geen (video-)animaties, maar gesproken teksten en tekstschermen.

De Tijdbalk biedt een overzicht van de periode 1425 tot 1625. Op de bovenste helft ervan krijgen de belangrijkste ontdekkingen van zo'n zestig ontdekkingsreizigers hun plaats, terwijl op de onderste helft de politieke omwentelingen in de wereldgeschiedenis worden geplaatst. De tijdbalk is een nuttig, maar statisch onderdeel zonder veel opsmuk.

De Database bevat een overzicht van een zestigtal ontdekkingsreizigers. Bij een aantal van de hier genoemde personen is een portret beschikbaar, bij allen een kaartje met de door hen gevolgde route(s). Verder zijn er tekstschermen waarin in beknopte vorm de belangrijkste gegevens van de betreffende ontdekkingsreiziger worden besproken.

Alle gegevens die op het scherm ver-

Onderdeel 'effecten': uitwisseling van producten tussen de oude en de nieuwe wereld.

schijnen kunnen afgedrukt worden, hetgeen handig is voor het maken van werkstukken. Helaas zijn de kaartjes niet altijd even duidelijk, zeker wanneer een persoon meerdere reizen maakte. Er staan dan wel verschillende gekleurde lijnen op, maar zonder jaartallen zodat de chronologie onduidelijk blijft. Niet van alle ontdekkings-reizigers zijn (duidelijke) portretten aanwezig. Van de enige vermelde Nederlandse ontdekkingsreiziger Willem Barentz is een fragment van een tekening te zien waarop twee personen staan afgebeeld, maar wie is wie?

'Effecten' geeft in een dubbelscherm weer welke voorwerpen en producten uitgewisseld zijn tussen de Oude en de Nieuwe Wereld als gevolg van de ontdekkingsreizen. Ook laat dit gedeelte weten welke uitwerking die uitwisseling heeft gehad op het hedendaagse leven. Het is een kleurrijk maar vrij statisch en sober onderdeel, waarin gemarkeerde objecten door een muisklik worden voorzien van een gesproken commentaar. Aan bod komen onder andere door de Europeanen meegebrachte bananen (via Afrika), de pokken, paarden, olijven, varkens en vee. En speciaal vanuit de Nieuwe Wereld: kalkoenen, tabak, aardappelen, ananas, tomaten, paprika's, hangmatten en chocolade. Een heel enkele keer breekt hierbij de Angelsaksische oorsprong van deze cd-rom door die mogelijk voor wat verwarring kan zorgen. Bij de beschrijving van de kalkoen wordt bijvoorbeeld opgemerkt: "Wat zouden we met vulling doen zonder kalkoen?" Deze verwijzing naar het Engelse gerecht 'stuffed turkey' zal niet iedereen meteen herkennen.

Het kompas, dat op elk scherm is afgebeeld, is het schakel-/ stuursysteem dat de gebruiker naar de index en de Help-functie voert. Deze Help-functie biedt een algemeen overzicht van kerngegevens van de cd-rom, alle mogelijkheden die hij biedt en de kernhandelingen die je moet verrichten om er te komen of om een bepaald onderdeel te activeren. Deze informatie is helder geschreven en maakt het bedienen van het programma aangenaam eenvoudig. Je kunt op alfabetische wijze zoeken naar alle gegevens en gebruiksmogelijkheden van deze informatiedrager. De index biedt een schematisch overzicht van de opbouw van deze cd-rom. Door op een vak uit het schema te klikken kom je terecht in het desbetreffende onderdeel.

Eindoordeel

Ontdekkers van de Nieuwe Wereld heeft visuele kracht door de realistische 3D-omgevingen, de fraaie (video)animaties en grappige gimmicks. De gesproken Nederlandse teksten, de sfeervolle muziek en geluiden ondersteunen de beelden en teksten op functionele wijze. Door de afwisselende presentatiewijzen blijft de cd-rom levendig en boeiend en zal verveling niet (snel) toeslaan.

De grote kracht van de cd-rom, naast de genoemde visuele en auditieve elementen, blijft natuurlijk ook de rol die de gebruiker zelf speelt. Je moet zelf initiatieven nemen en keuzes maken. Het tempo is individueel te bepalen, zal ik wel of geen verdiepingsmogelijkheden gebruiken? Zal ik een onderdeel nogmaals bekijken of beluisteren of juist overslaan? Welke afbeeldingen of

teksten zal ik selecteren om te printen of elders op te slaan?

Hoewel Nederlands gesproken is de cd-rom *Ontdekkingsreizigers van de Nieuwe Wereld* nog niet voor iedereen makkelijk toegankelijk. Het taalgebruik is bepaald niet altijd eenvoudig te noemen. Hiervoor had men de handleiding beter kunnen uitbreiden met een historische begrippenlijst. Wellicht kan de docent de cd-rom eerst screenen op het taalgebruik, zodat de leerlingen tijdig geholpen kunnen worden.

De keuze van de hoofdrolspelers Columbus, Cortéz en Magelhaes is een begrijpelijke gezien hun belangwekkende rol in de geschiedenis van de ontdekkingsreizen. Indien de cd-rom een volledige Nederlandse productie was geweest, dan had men ongetwijfeld meer aandacht besteed aan onze vaderlandse ontdekkingsreizigers, zoals Willem Barentsz en Abel Tasman. Jammer dat deze laatste zelfs geen plaats heeft gekregen in de database van ontdekkingsreizigers. Als ontdekker van Van Diemensland (Tasmanië) en Statenland (Nieuw-Zeeland) was dat wel gerechtvaardigd geweest.

De Nederlandstalige uitvoering van *Ontdekkers van de Nieuwe Wereld* maakt deze cd-rom toegankelijk en bruikbaar voor vrijwel alle leerlingen in de basisvorming. Door het eenvoudige en praktische navigatiesysteem is de gebruikersvriendelijkheid goed te noemen. Je kunt je snel en makkelijk verplaatsen naar de gewenste plekken. Ook de fraaie uitvoering en het afwisselende gebruik van de verschillende media zullen veel leerlingen kunnen waarderen en boeien. Op de historische inhoud is niet zoveel aan te merken als je er van uitgaat dat de stof nooit erg diep op de materie ingaat. Een zekere mate van oppervlakkigheid is inherent aan het karakter van dit soort edutainment (= education & entertainment) producten. De cd-rom is dan ook niet bedoeld als vervanging van, maar vooral als aanvulling op de gewone leer- en leesboeken. De stimulerende en motiverende werking die het cd-rom gebruik heeft op de leerlingen kan afstralen op het gehele terrein van ons geschiedenisonderwijs.